

В статті розкриваються важливі теоретичні та практичні аспекти епідеміології, бактеріології, хірургії, терапії, морфології, яка закладалась ученими Київських медичних товариств. Для впровадження наукових доработок учені неодноразово виступали в якості ініціаторів створення різноманітних Комісій, для подолання небезпечних інфекційних захворювань.

Члени Київських медичних товариств знайомились з світовими досягненнями в галузі епідеміології, бактеріології, терапії, хірургії та застосовували їх в своїй практичній діяльності на батьківщині. Наукова діяльність членів Товариств була направлена на подолання та профілактику різних епідемій, діагностику захворювань, пошук та обґрунтування ефективних засобів лікування небезпечних захворювань.

Ключові слова: Київське медичне товариство, епідеміологія, бактеріологія, профілактика, наукові досягнення, наукові повідомлення.

Levchenko I. The scientific activity of the members of the Kiev medical societies in the second half of XIX – early XX centuries.

The article analyzes the scientific and practical activities of members of medical societies Kiev in the late nineteenth – early twentieth century. based on the analysis of legal documents, archival materials, and medical journals reviewed scientific achievements of scientists in the field of medical knowledge.

In the article the most important theoretical and practical aspects of epidemiology, bacteriology, surgery, therapy, morphology, scientists are laying Kiev medical societies. For the implementation of scientific achievements of scientists were repeatedly initiated the establishment of various commissions to combat infectious diseases.

The members of the Kiev medical societies acquainted with global advances in epidemiology, bacteriology, treatment, surgery and used them in their practice at home. Science Society members was aimed at preventing and overcoming various epidemics, disease diagnosis, search and study effective treatments for dangerous diseases.

Keywords: Kyiv Medical Society, epidemiology, bacteriology, prevention, academic achievement, academic posts.

Одержано 14.03.2016.

УДК 630.631.1(477)(091)«18/19»

Леся Іванченко
(Київ)

**ДУБРОВСЬКИЙ ПАВЛО МИХАЙЛОВИЧ (1857-1916):
НАВЧАННЯ В ПЕТРОВСЬКІЙ ЗЕМЛЕРОБСЬКІЙ
І ЛІСОВІЙ АКАДЕМІЇ**

У статті висвітлено деякі відомості про навчання в Петровській землеробській і лісовій академії Павла Михайловича Дубровського – першого Полтавського губернського агронома, віце-президента Полтавського сільськогосподарського товариства, громадського діяча і піонера багатьох сільськогосподарських напрямів, засновника сільськогосподарського журналу «Хуторянин», перекладача й редактора ряду сільськогосподарських видань. Його науковий внесок у розвиток сільського господарства і сільськогосподарської науки в другій половині XIX – на початку XX ст., дослідницькі праці в різних галузях сільського господарства не втратили своєї актуальності й сьогодні, а широкий спектр діяльності на ниві просвітництва зі стійким національним спрямуванням є прикладом для наслідування.

Ключові слова: П.М. Дубровський, перший Полтавський губернський агроном, просвітництво, сільське господарство, Петровська землеробська і лісова академія, журнал «Хуторянин».

Еволюційний розвиток суспільства на теренах України в усі часи ґрунтувався на сільському господарстві. Наукові підходи до ведення сільського господарства на території сучасних українських земель мають давню тисячолітню історію, однак і сьогодні залишаються прогалини, які потребують ґрунтовних досліджень. Такі питання сільського господарства й агрономії, як покращення врожаїв, боротьба зі шкідниками і бур'янами, виведення нових порід тварин, селекція рослин залишаються актуальними. Знайомлячись з роботами агрономів-піонерів другої половини ХІХ – початку ХХ ст. знаходимо чимало рекомендацій, якій можуть стати в нагоді аграріям і сьогодні. Одним з таких піонерів-дослідників у сільському господарстві був перший полтавський губернський агроном П.М. Дубровський. Метою статті є висвітлення періоду навчання П.М. Дубровського в Петровській землеробській та лісовій академії. У публікації оприлюднено матеріал про внесок аграрія у становлення та розвиток Полтавського сільськогосподарського товариства, Полтавської губернії зокрема та вітчизняної сільськогосподарської науки загалом.

Окремі аспекти діяльності агронома знаходимо, наприклад, у роботах В.А. Вергунова, В.М. Самородова, С.Л. Кигим та ін. дослідників.

Вітчизняне сільське господарство з відміною кріпосного права мало шукати нові шляхи розвитку і становлення. Слугували цьому не в останню чергу й окремі особистості, а також товариства, створені непересічними свідомими громадянами. Усвідомлюючи важливість нових форм господарювання брати Лев і Сергій Кочубеї у своїх маєтках на Полтавщині у 1865 р. ініціювали створення Полтавського сільськогосподарського товариства [6]. Інший представник роду Кочубеїв – Петро Аркадійович через певні обставини відмовився від служби на теренах держави і теж присвятив своє життя служінню громадським інтересам, проживав у своєму маєтку «Згурівка» та займався улюбленою справою – сільським господарством, садівництвом, лісорозведенням, що теж дало значний поштовх розповсюдженню агрономічного досвіду в інших губерніях, розвитку сільськогосподарських шкіл, запровадженню ярмарок, обміну досвідом – все це сприяло поширенню та зростанню сільськогосподарської дослідної справи [13]. У свою чергу ефективність шляхів і напрямів залежала від фахівців землеробської справи. Петровська землеробська і лісова Академія у Москві готувала таких спеціалістів. За ініціативи Полтавського сільськогосподарського товариства до губернії був запрошений випускник академії Павло Михайлович Дубровський, який став першим губернським агрономом, віцепрезидентом Полтавського товариства сільського господарства та одним із генеруючих піонерів-організаторів сільськогосподарської дослідної справи, ініціатором створення ряду сільськогосподарських шкіл на теренах нашої Вітчизни та Росії. Його цілеспрямованість, фундаментальність і далекоглядність зіграли не останню роль в успішному розвитку сільськогосподарської справи. Особистість П.М. Дубровського не досліджена. Крок за кроком відкриваємо для себе сторінки життя людей, гідних для наслідування.

П.М. Дубровський (1857–1916) народився на Сіверщині у родині настоятеля Харлампієвського монастиря села Гамаліївки Глухівського повіту Чернігівської губернії. Як син священника, за правилами того часу, перші дві освіти П.М. Дубровський отримав в духовних закладах – Стародубському духовному училищі та Чернігівській духовній семінарії. Про роки навчання П.М. Дубровського в цих закладах поки не знайдено інформації. Тяга до природничих наук і практичних втілень взяла верх над теоретичними знаннями. У віці 20 років, у 1877 р. П.М. Дубровський вступає до Московської Петровської земляної та лісівничої Академії. Директором академії на той час був Ф.К. Арнольд. Серед присутніх членів засідання на прийомі студентів і слухачів того року був і професор К.А. Тімірязев, на честь якого пізніше було перейменовано Академію.

У Журналах засідань Академії маємо скупі відомості про події того часу, але і вони проливають світло на ряд невідомих сторінок життя П.М. Дубровського. Ось наприклад: 27 серпня 1877 р. вирішували ряд поточних питань, серед яких було і питання про розгляд документів, наданих особами, які бажали вступити на перший курс. «Вполне

удовлетворили первыя четыре требования § 4 правил для поступления в число студентов Академии и потому когут бать зачислены в студенты, после взноса двадцяти рублей за слушание лекций в первом полугодии, по сельскохозяйственному делу – 19, по лесному – 38 студентов... Дубровский Павло числиться 18-им у списку «по лесному отделу» [7, с. 5]. У пункті III зазначається: «...Могут бать зачислены в студенты Академии после представления подлинных документов, вместо копий не достающих документов, требуемых § 4 правил для поступления в число студентов Академии, 37 лиц, как обозначено в помещаемом списке» [7, с. 6].

Про перший рік навчання в Академії на сьогодні знайдено скупі записи. На засіданні Ради Петровської землеробської та лісної Академії в травні заслухали довідку про розподіл сум на бібліотеки. Доцент Чиж вказав на те, що академічна бібліотека досить бідна творами з предмету, який він читає: «Нет даже свода законов, с которым ему, как преподавателю Лесных Законов надо работать» [8, с. 24]. У четвертому пункті того ж документу повідомляється, що надійшло сорок шість прохань про звільнення від сплати за слухання лекцій на наступне півріччя. В числі перелічених студентів і Дубровский. Далі вказано, що всього числиться 320 студентів. Від оплати звільнено 56. Вакансій на безоплатне слухання 8. П.М. Дубровский до числа тих 8-ми пільговиків не ввійшов [8, с. 25].

Чим було умотивовано прохання П.М. Дубровського про звільнення від оплати? За спогадами друзів і соратників П.М. Дубровському були притаманні «чрезвычайная скромность и необыкновенная деликатность в отношениях с людьми самих различных положений, которые долали общение с П.А. Дубровским в высшей степени обаятельным» [14, с. 4]. Враховуючи ці особистісні дані, на мою думку, П.М. Дубровский керувався бажанням звільнити батьків від фінансової опіки за повнолітнім сином. Адже крім Павла в сім'ї були ще молодші – брат Дмитро 1873 р.н. і сестра Марія 1878 р.н. [3, арк. 228-235 зв.] (*Можливо, в родині були ще й інші діти, та на цю хвилину відомостей про склад сім'ї о. Михайла Дубровського не маємо – Авт.*). Впевненості додавала і старанність студента до наук. У «Журналі засідань» від 15 липня 1878 р. було зазначено середній бал студентів за навчання з геодезії. «По лесному отделу – условно, если окончательная отметка по Геодезии, которая, на основании § 23 правил для производства испытаний, должна бать выставлена по окончании практический занятий, т.е. в августе, не будет понижена сравнительно с полученной при испытании из теории этого предмета в июне». У списку 39 студентів. 17-й із них – Дубровский Павло. Оцінка – 4,38 [9, с. 76].

Про старанність і бажання навчатися, про жагу до життя, про національну спрямованість П.М. Дубровського є відгуки і в «Спогадах» Є. Чикаленка «...студент Дубровский був бібліотекарем українського студентського гуртка..., хоч і почув від мене українську мову, поставився до мене дуже обережно, почав розпитувати – хто я, звідки; довідавшись, що я скінчив Єлисаветське реальне училище, спитав – чи не знав я там московського студента М. Левицького, з яким він був добре знайомий. Я відповів, що не тільки знаю, а був із ним в одному українському гуртку; Дубровский порадив мені добути запоруку, тоді він мені даватиме книжки з гуртової бібліотеки. Я так і зробив, і через якийсь час ... Дубровский дав мені прочитати у «Вольному слові» високоцінну та інтересну статтю Драгоманова «Історична Польща та великоруська демократія», що потім вийшла і окремою книжкою. З того часу я близько зійшовся з Дубровським і був з ним у приятельських відносинах до самої його смерті в 1916 році.» [18, с. 95].

Ось ще одна згадка про успішність П.М. Дубровського. «пункт I. Окончательному испытанию подвергались 40 студентов 4 курса и 3 студента 3 курса. ... А) на основании результатов экзаменов следует признать достойными перевода: из 3 на 4 курс 71 студента: б) по отделу лесоводства, условно, если окончательная отметка по Лесной Таксации, которая, на основании § 23 правил для производства испытаний должна бать выставлена по окончании практический занятий, т. е. в августе не будет понижена, сравнительно с

полученной при испытании из теории этого предмета в мае – 40. ... Дубровский Павел (4,4).» [10, с. 4]. Висновок у тому ж зшитку від 10 вересня: «П. а) Перевести из 3 курса на 4 по лесному отделу ... Дубровскаго Павла» [10, с. 44].

На той час Петровська Академія всіляко намагалась дати повні фахові знання. Сприяли цьому спеціалізовані обладнані на гарному для того часу рівні структурні підрозділи Академії: бібліотека, сільськогосподарський кабінет, зібрання предметів лісового господарства, технологічний кабінет, зібрання гірських порід і мінералів, хімічна лабораторія, фізичний кабінет, різноманітні гербарії, колекції предметів зоологічних, зібрання моделей креслень малюнків із механіки і будівельного мистецтва, а також ферми, дослідні поля, лісові дачі Петровка і Всесвятська, плодовий сад, розсадники і город, ботанічний сад та оранжерея. Для практичних занять студенти за кошти Академії відвідували кращі господарства країни. Викладацький склад Академії був гарно сформований і надавав якісні лекції з ряду дисциплін: закон Божий, морфологія рослин, порівняльна анатомія та зоологія, неорганічна й органічна хімії, геодезія, механіка, сільськогосподарська економія, часткова і загальна зоотехнія, загальне землеробство, лісівництво, часткове землеробство та ін.

У травні 1881 р. П.М. Дубровський закінчив 4-й курс академії «...по представленні удовлетворительно написан нагора зсуждения а) по отделу Лесоводства с правом получения степени кандидата» [15, с. 5].

Курс навчання на лісовому відділенні закінчився, та П.М. Дубровський вирішив удосконалювати знання і подав прохання на навчання у сільськогосподарське відділення. На Засіданні Ради Академії «Вирішили» залишити ще на один рік деяких студентів. У цьому списку були і Дубровський, і Тележинський [11, с. 30]. Отож, П.М. Дубровський продовжив удосконалювати свої знання. «Допускаются к экзамену из Сравнительной Анатомии Животных осенью в начале будущего семестра: из предметов 2 курса сельскохозяйственного отдела» в числі інших – Дубровский [12, с. 181].

У Журналі за 1881-1882 навчальний рік зазначено: «...Кроме 296 студентов, в Академии находилось слушателей в осеннем семестре 30 в весеннем семестре 31. Из общего числа студентов пользовались следующими льготами: стипендии получали 48 человек, ежемесячныя денежныя пособия в размере стипендии получали 15 человек, было освобождено от взноса платы за право слушания лекций 57 человек (кроме стипендиатов академических и лесного ведомства). Сведения об студентах и слушателях курсов находятся в актовой книжке за прошлый год.... А) с правом получения степени кандидата по представленні удовлетворительно написаннаго разсуждения. а) по отделу сельскаго хозяйства ... 2) Дубровский Павел; ...» [16, с. 5]. Олівцем зроблена помітка: «1881 – лесн. отд.» [16, с. 5].

Скупі відомості дає нам інший «Журнал»: «383. Дубровский Павел Михайлович (Л и СХ отд. 27/VII 77 – ос. 82 X с Д. Студ. Л. С правом на ст. Канд. Л. И Д.Студ. СХ. С прав. на ст. Канд СХ) Директор Сельско-хоз. И Ремесленной школы. – ад.: г. Мирополье, Курск. Губ. [1885]» [2, с. 46].

По закінченні сільськогосподарського відділення Академії П.М. Дубровський приймає пропозицію К.П. Арнольдї стати управителем його маєтку при Кучерському хуторі Суджанського повіту Курської губернії. Де головним завданням для П.М. Дубровського стало створення та відкриття спеціалізованої школи для ведення сільського господарства [5, с. 1263]. Там П.М. Дубровський проявив себе як здібний агроном, наполегливий дослідник, прогресивний фахівець у дослідженнях господарства, як відповідальний і фахово-зразковий директор Кучерівської сільськогосподарської школи [17, с. 112-114].

У 1883 р. П.М. Дубровський одружується. Його обраницею стала Надія Василівна Беспалова, 1861 р.н. дворянка, донька колезького асесора, яка народилася в м. Сімферополь, закінчила там гімназію, а потім жіночі медичні курси в Петербурзі. У 1881 р. була заарештована у справі терористичної фракції соціально-революційної

партії. З 9 грудня 1881 р. підлягала гласному надзору поліції в Курську, де на той час проживала [4, с. 300-301].

П.М. Дубровський теж знаходився під надзором поліції, ще з 1880 р. через політичну неблагонадійність і революційно-націоналістичні погляди [5, с. 1263].

Ці сторінки його життя теж заслуговують на увагу та дослідження.

Не зайве підкреслити, що любов'ю до рідного краю П.М. Дубровський жив до останніх днів: «Уродженець Малоросії, любов до якої, як істинний син України, він завжди зберігав у похмурому Петрограді...» – так згадують про нього товариші [1, с. 12].

Неподільно йшли і любов до природи, землі, відкриттів, захоплення улюбленою дослідницькою справою, цілеспрямованість і порядність – ці риси П.М. Дубровський не втратив, не зважаючи на перипетії долі, які будуть відкриті в ході дослідження. Не менш знаковою для вітчизняної аграрної науки виявилася його репрезентаційна діяльність із популяризації кращого з вітчизняного галузевого дослідництва та запровадження новітнього зарубіжного. Ряд питань, які П.М. Дубровський вирішував і втілював у різних галузях сільського господарства більш, як сто років тому, залишаються відкритими й актуальними для застосування і сьогодні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бензин В. Памяти П.М. Дубровского / В. Бензин // Сельское хозяйство и лесоводство. – 1916. – Т. ССVII.
2. Выбытие из Академии в период времени от начала 1872/3 учебного года по окончании 1885/6 учебного года. – Б.м., б.г.
3. Державний архів Чернігівської області, ф. 679, оп. 3, спр. 252.
4. Деятели революционного движения в России. Био-библиографический словарь. От предшественников декабристов до падения царизма. – Т. 3. – 80-е годы. – Вып. 1. – А–В. – М.: Изд-во Всесоюзного общества политических каторжан и ссыльно-поселенцев. – 1933.
5. Деятели революционного движения в России. Био-библиографический словарь. От предшественников декабристов до падения царизма. – Т. 5. – 80-е годы. – Вып. 1. – Г–З. – М.: Изд-во Всесоюзного общества политических каторжан и ссыльно-поселенцев. – 1927-1933.
6. До 150-річчя Полтавського Товариства Сільського господарства. [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://apk.adm-pl.gov.ua/ogoloshennya/do-150-richchya-poltavskogo-tovaristva-silskogo-gospodarstva>
7. Журналы заседаний совета Петровской земледельческой и лесной Академии с 27 августа 1877 года. Официальный отдел. – Б.м., б.г.
8. Журналы заседаний совета Петровской земледельческой и лесной Академии с 21 января по 13-е мая 1878 года. Официальный отдел. – Б.м., б.г.
9. Журналы заседаний совета Петровской земледельческой и лесной Академии 15 июля 1878 г. – Б.м., б.г.
10. Журналы заседаний совета Петровской земледельческой и лесной Академии от 16 июня по 13 декабря 1880 года. Официальный отдел. – Б.м., б.г.
11. Журналы заседаний совета Петровской земледельческой и лесной Академии от 15 июня по 12 декабря 1881 года. Официальный отдел. – Б.м., б.г.
12. Журналы заседаний совета Петровской земледельческой и лесной Академии от 16 июня по 13 декабря 1882 года. Официальный отдел. – Б.м., б.г.
13. Зіборова І.В. Шлях становлення і розширення наукових поглядів аграрія і громадського діяча П.А. Кочубея (1825–1892). [Електронний ресурс] / І.В. Зіборова // Історія науки і біографістика, 2015. – № 4. – Режим доступу : <http://inb.dnsgb.com.ua/2015-4/9.pdf>.
14. Котельников В. Павел Михайлович Дубровский / В. Котельников // Вестник сельського хазяйства, 1916. – № 51-52. – С. 4.
15. Отчет о состоянии Петровской Земледельческой и лесной Академии и состоящих при ней учреждений за 1880-1881 учебный год. – Б.м., б.г.
16. Отчет о состоянии Петровской Земледельческой и Лесной Академии и состоящих при ней учреждений за 1881-1882 год. – Б.м., б.г.
17. Самородов В.М. Полтавське сільськогосподарське товариство (1865–1920): історія, звичаї, першопостаті / В.М. Самородов, С.Л. Кигим [наук. ред В.М. Самородов]. – Полтава: Дивосвіт, 2015. – 160 с.
18. Чикаленко Є. Спогади (1861-1907) / Є. Чикаленко // Спогади. – К.: Темпора. – 2003. – 415 с.

REFERENCES

1. Benzin V. Pamyati P.M. Dubrovskogo / V. Benzin // Selskoe hozyaystvo i lesovodstvo. – 1916. – Т. SSVII.

2. Vybytie iz Akademii v period vremeni ot nachala 1872/3 uchebnogo goda po okonchaniy 1885/6 uchebnogo goda. – B.m., b.g.
3. Derzhavnyi arkhiv Chernihivskoi oblasti, f. 679, op. 3, spr. 252.
4. Deyateli revolyutsionnogo dvizheniya v Rossii. Bio-bibliograficheskiy slovar. Ot pedshestvennikov dekabristov do padeniya tsarizma. – T. 3. – 80-e gody. – Vyp. 1. – A–V. – M.: Izd-vo Vsesoyuznogo obshchestva politicheskikh katorzhan i ssylno-poselentsev. – 1933.
5. Deyateli revolyutsionnogo dvizheniya v Rossii. Bio-bibliograficheskiy slovar. Ot pedshestvennikov dekabristov do padeniya tsarizma. – T. 5. – 80-e gody. – Vyp. 1. – G–Z. – M.: Izd-vo Vsesoyuznogo obshchestva politicheskikh katorzhan i ssylno-poselentsev. – 1927-1933.
6. Do 150-richchia Poltavskoho Tovarystva Silskoho gospodarstva. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://apk.adm-pl.gov.ua/ogoloshennya/do-150-richchya-poltavskogo-tovarystva-silskogo-gospodarstva>
7. Zhurnaly zasedaniy soveta Petrovskoy zemledelcheskoy i lesnoy Akademii s 27 avgusta 1877 goda. Offitsialnyy otdel. – B.m., b.g.
8. Zhurnaly zasedaniy soveta Petrovskoy zemledelcheskoy i lesnoy Akademii s 21 yanvarya po 13-e maya 1878 goda. Offitsialnyy otdel. – B.m., b.g.
9. Zhurnaly zasedaniy soveta Petrovskoy zemledelcheskoy i lesnoy Akademii 15 iyulya 1878 g. – B.m., b.g.
10. Zhurnaly zasedaniy soveta Petrovskoy zemledelcheskoy i lesnoy Akademii ot 16 iyunya po 13 dekabrya 1880 goda. Offitsialnyy otdel. – B.m., b.g.
11. Zhurnaly zasedaniy soveta Petrovskoy zemledelcheskoy i lesnoy Akademii ot 15 iyunya po 12 dekabrya 1881 goda. Offitsialnyy otdel. – B.m., b.g.
12. Zhurnaly zasedaniy soveta Petrovskoy zemledelcheskoy i lesnoy Akademii ot 16 iyunya po 13 dekabrya 1882 goda. Offitsialnyy otdel. – B.m., b.g.
13. Ziborova I.V. Shliakh stanovlennia i rozshyrennia naukovykh pohliadiv ahrariia i hromadskoho diiacha P.A. Kochubeia (1825–1892). [Elektronnyi resurs] / I.V. Ziborova // Istorii nauky i biohrafistyka, 2015. – № 4. – Rezhym dostupu: <http://inb.dnsgb.com.ua/2015-4/9.pdf>
14. Kotelnikov V. Pavel Mihaylovich Dubrovskiy / V. Kotelnikov // Vestnik selskogo hozyaystva, 1916. – № 51-52. – S. 4.
15. Otchet o sostoyanii Petrovskoy Zemledelcheskoy i lesnoy Akademii i sostoyashchikh pri ney uchrezhdeniy za 1880-1881 uchebnyy god. – B.m., b.g.
16. Otchet o sostoyanii Petrovskoy Zemledelcheskoy i Lesnoy Akademii i sostoyashchikh pri ney uchrezhdenii za 1881-1882 god. – B.m., b.g.
17. Samorodov V.M. Poltavske silskohospodarske tovarystvo (1865–1920): istoriia, zvytiaty, pershopostati / V.M. Samorodov, S.L. Kyhym [nauk. red V.M. Samorodov]. – Poltava: Dyvosvit, 2015. – 160 s.
18. Chykalenko Ie. Spohady (1861-1907) / Ie. Chykalenko // Spohady. – K.: Tempora. – 2003. – 415 s.

Иванченко Л. Дубровский Павел Михайлович (1857–1916): обучение в Петровской земледельческой и лесной академии.

В статье освещены некоторые сведения о годах обучения в Петровской земледельческой и лесной академии Павла Михайловича Дубровского – первого Полтавского губернского агронома, вице-президента Полтавского сельскохозяйственного общества, общественного деятеля и пионера многих сельскохозяйственных направлений, основателя сельскохозяйственного журнала «Хуторянин», переводчика и редактора ряда сельскохозяйственных изданий. Его научный вклад в развитие сельского хозяйства и сельскохозяйственной науки во второй половине XIX – начале XX в., исследовательские работы в различных отраслях сельского хозяйства не потеряли своей актуальности и сегодня, а широкий спектр деятельности в области просвещения с устойчивыми национальными идеями являются примером для подражания.

Ключевые слова: П.М. Дубровский, первый Полтавский губернский агроном, просвещение, сельское хозяйство, Петровская земледельческая и лесная академия, журнал «Хуторянин».

Ivanchenko L. Dubrovsky Pavel Mihaylovich (1857-1916): education at the Petrovsky Agricultural and Forestry Academy.

The article highlights information about the years of the Pavel Dubrovsky education life in Moscow Peter agricultural and forestry academy. Pavel Mikhailovich Dubrovsky is the first provincial agriculturist of Poltava. He was the vice president of Poltava Agricultural Society, public person in many agricultural areas. The founder of the agricultural magazine «Hutoryanyn». Translator and editor of many agricultural publications. Dubrovsky also made a big scientific contribution into the development of agriculture and agricultural science in the late XIX – early XX century. His research works in the field of agriculture are still relevant nowadays. He is the one of the persons who brought a lot of new into

the education, who had clear national ideas. And wide range of activities in the field of education with sustainable national aspirations is an a great example for modern works.

Keywords: *P.M. Dubrovsky, the first Poltava provincial agriculturist, education, agriculture, Petrovskaya Agricultural and Forestry Academy, magazine «Hutoryanyn».*

Одержано 25.03.2016.

УДК 63:001.8

Наталія Щebetюк
(Київ)

ПЛАНИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ 30-х рр. ХХ ст.

Висвітлено результати дослідження діяльності Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук у перші роки функціонування. За допомогою проблемно-хронологічного і порівняльного методів проаналізовано процес організації та планування науково-дослідної роботи президії Академії і її мережі. Реорганізація структури галузевого дослідництва на початку 30-х рр. ХХ ст. супроводжувалася зміною методологічних підходів та великим організаційним і проблемно-тематичним навантаженням з боку партійно-державної системи. Впродовж нетривалого періоду спроектовано перший єдиний план в історії сільськогосподарської дослідної справи України, що стало одним із головних здобутків Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук в період її становлення. Започатковане планування сприяло координації аграрних досліджень, їх наближенню до практичних потреб виробництва, розмежуванню тематичних і функціональних завдань і налагодженню зв'язків між господарськими організаціями.

Ключові слова: *науково-дослідна робота, організація, план, тематика, завдання, матеріали, опрацювання, методологія.*

У сільськогосподарській науці України першої половини 30-х рр. ХХ ст. відбувався процес академізації, що змінював методологічні підходи до організації дослідницького процесу та його складових. Політична ситуація в країні впливала на усі сфери суспільного життя, не стало виключенням і функціонування створеної у 1931 р. Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук (ВУАСГН). Висвітлення в науковій літературі загальних аспектів академізації галузевого дослідництва у працях професора В.А. Вергунова [1], науковців Г.О. Глазунова [2], Н.М. Новосад [3], О.М. Пильтяй [4] та інших сучасних дослідників ніяк не зменшує інтересу до поглибленого вивчення її окремих складників. Зокрема, знаковим явищем стало створення першого проблемно-тематичного плану роботи науково-дослідних установ сільськогосподарської галузі під егідою новоствореної інституції. Висвітлення науково-організаційних чинників формування піонерського проекту розвитку вітчизняної сільськогосподарської науки і є метою даного дослідження.

Щоб зрозуміти важливість створення академічної установи для розвитку галузевого дослідництва варто не оминати увагою той факт, що до моменту організації Академії все керівництво науково-дослідною роботою зосереджувалося в науково-технічному секторі НКЗС УСРР. При цьому управлінські функції науково-технічного сектору полягали лише в організаційному адмініструванні. Планування науково-дослідної роботи та методологічне спрямування були абсолютно відсутніми. Тому необхідність створення Академії полягала у потребі посилити методологічне керівництво, спланувати науково-дослідну роботу, наблизити її до потреб сільськогосподарського виробництва, залучити широке коло учасників до галузевого дослідництва тощо. З початку 1930 р. сільськогосподарська